

408.

Na temelju člana 81. stava 1. Zakona o standardizaciji („Službeni list SFRJ”, br. 37/88), nakon pribavljenog mišljenja Saveznog sekretarijata za energetiku i industriju, direktor Saveznog zavoda za standardizaciju propisuje

PRAVILNIK

O TEHNIČKIM NORMATIVIMA ZA PROJEKTIRANJE I IZVOĐENJE ZAVRŠNIH RADOVA U GRAĐEVINARSTVU

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim se pravilnikom propisuju tehnički normativi za projektiranje i izvođenje završnih radova u građevinarstvu.

Član 2.

Pod završnim radovima u građevinarstvu, prema ovom pravilniku, razumijevaju se svi građevinsko-obrtnički i ostali radovi na završnoj obradi, opremi i uređenju svih objekata visokogradnje: stambenih objekata, objekata društvenog standarda, privrednih objekata, objekata niskogradnje i hidrogradnje, bez obzira na vrstu ugrađenog materijala, primijenjenu tehnologiju gradnje i projektirani konstrukcijski sistem, te građevinsko-obrtnički radovi na sanacijama, rekonstrukcijama i adaptacijama na izgrađenim objektima.

Ovaj pravilnik ne obuhvaća završne radove koji se izvode na objektima specijalne namjene, kao što su atomski reaktori, visoke peći i sl., a proizlaze iz posebnih uvjeta u kojima se osvrtaju proizvodni proces.

Član 3.

Prema načinu izvođenja i upotrijebljenom materijalu, završni radovi u građevinarstvu (u nastavku teksta „Završni radovi”) dijele se na:

- 1) teracerske radove;
- 2) fasaderske radove;
- 3) kamenorezačke radove;
- 4) gipsarske radove;
- 5) keramičarske radove;
- 6) ličilačke radove;
- 7) bojadisarske radove;
- 8) tapetarske radove;
- 9) podopolagačke radove;
- 10) parketske radove;
- 11) izolatorske radove (hidro, termo i zvučna izolacija);
- 12) bravarske radove;
- 13) limarske radove;
- 14) stolarske radove;
- 15) roletarske radove;
- 16) staklorezačke radove;
- 17) radove na antikorozijskoj zaštiti;
- 18) radove na izradi spuštenih stropova i lakih pregrada.

Član 4.

Pod teracerskim radovima razumijeva se izrada umjetnog kamena koji se sastoji od mineralnog veziva i drobljenog kamenog agregata plačastih komada prirodnog kamena ili keramike. Teraco se izrađuje kao obični teraco, teraco-mozaik (ve-neciano), teraco-trake, teraco-holker i teraco-stubišta.

Teraco se može izrađivati monolitno (na licu mjesta) ili kao teraco-ploče.

Član 5.

Pod fasaderskim radovima razumijeva se oblaganje fasadnih površina prirodnim i umjetnim kamenom, plemenitom

i plastičnom žbukom i fasadnim bojama i premazima radi zaštite od oborina toplinskih i zvučnih utjecaja, požara te odvođenja atmosferskih taloga i difuzne pare.

Za izradu fasada mogu se upotrebljavati svi materijali koji su atestirani ili ispitani na djelovanje kemijskih i fizikalnih utjecaja, u skladu s jugoslavenskim standardom JUS U.F2.010. Od prirodnih tradicionalnih materijala kao vezivo najčešće se upotrebljavaju vapno i cement, a od novijih materijala – sintetične smole.

Član 6.

Pod kamenorezačkim radovima razumijeva se oblaganje vanjskih i unutrašnjih površina kamenom.

Postavljanje kamena odnosno oblaganje kamenom može se izvoditi suhim ili vlažnim postupkom.

Član 7.

Pod gipsarskim radovima razumijeva se izrada i obrada stropova, zidova, stupova i drugih površina i elemenata od gipsa te izrada i montaža gipsane plastike.

Gipsarski radovi obuhvaćaju žbukanje zidova i stropova, u svim tehnikama gips-žbukom, rabciranje stropova u jednoj razini ili više razina, s obradom u gips-žbuki; izradu profiliranih stropova u više razina s obradom u gips-žbuki; izradu gipsane plastike (lajski, rozeta, kapitela, stopa i sl.); montažu gotovih gipskartonskih ploča; izradu spuštenih stropova od ukrasnih gipsanih ploča i izradu pregradnih zidova od gipsanih ploča raznih debljina.

U ovu vrstu radova spadaju i sve vrste ukrasne žbuke od gipsa – štukatura.

Član 8.

Pod keramičarskim radovima razumijeva se oblaganje unutrašnjih zidova i fasada, unutrašnjih i vanjskih podova i stropova keramičkim pločicama, te oblaganje površina ili prostorija u kojima se zahtijevaju specijalni uvjeti u pogledu temperature i mehaničkih i kemijskih utjecaja.

Pločice (za potrebe građevinarstva) mogu biti na vidljivoj površini izloženoj vanjskim utjecajima klinker, sinterglazirane ili neglazirane, matirane ili sjajne, glatke ili reljefne, a postavljaju se na pripremljenu površinu od cementne žbuke ili lijepljenjem.

Član 9.

Pod ličilačkim radovima razumijevaju se obrada vanjskih i unutrašnjih površina zidova i stropova, priprema podloge i premazivanje posnim silikatnim, emulzijskim, disperzijskim i plastičnim premazima, ručnim alatom za bojenje ili strojem. Podloge mogu biti od betona, žbuke i materijala organskog porijekla.

Član 10.

Pod bojadisarskim radovima razumijeva se obrada unutrašnjih površina podova, stubišta, vanjske i unutrašnje stolarije, bravarije, limarije, roleta, metalnih konstrukcija radijatora i uređaja za centralno grijanje.

Radovi se izvode ručno i strojno.

Za bojadisarske radove upotrebljava se ovaj materijal: osnovni premaz – prajmeri, uljane boje i specijalne disperzijske boje, sintetični premazi, uljani premazi, nitrolakovi te više-komponentni i bitumenski lakovi.

Član 11.

Pod tapetarskim radovima razumijeva se oblaganje unutrašnjih zidnih površina i stropova tapetama i sličnim materijalima.

Vrsta ljepila i tapeta određuje se prema uvjetima upotrebe odnosno namjeni prostorije.

Član 12.

Pod podopolagačkim radovima razumijevaju se radovi koji prema jugoslavenskom standardu JUS U.F2.017 spadaju u podopolagačke (polaganje podnih obloga od linoleuma, gume, plastičnih masa i drugih materijala).

Podne obloge iz stava 1. ovog člana spadaju u tople i polutople podloge i namijenjene su za oblaganje podnih površina u objektima visokogradnje.

Član 13.

Pod parketerskim radovima razumijeva se postavljanje klasičnoga (masivnog) lamelnog parketa ili ploča od aglomerata pluta, ukucavanjem, lijepljenjem ili polaganjem na slijepi pod, blindit ili neku drugu podlogu. U ove radove spadaju i radovi na završnoj obradi - struganju i lakiranju parketa.

Član 14.

Pod izolatorskim radovima razumijevaju se sve vrste toplinske i zvučne izolacije i hidroizolacije, uključujući i izradu slojeva za izjednačavanje tlaka difuzne pare i parne brane, a i radovi na zaštiti slojeva za razne vrste hidroizolacija.

Član 15.

Pod bravarskim radovima razumijevaju se izrada i ugradnja prozora, vrata, čeličnih aluminijskih pregrada te ostale bravarije i čelične konstrukcije.

Član 16.

Pod limarskim radovima razumijevaju se sve vrste pokrivanja i opšivanja limom objekata i dijelova objekata u građevinarstvu, izrada i postavljanje limenih elemenata za odvođenje kišnice s krova i ventilacijskih i sličnih cijevi, te obrada prolaza, otvora i sl.

Član 17.

Pod stolarskim radovima razumijeva se izrada i ugradnja svih vrsta građevne drvene stolarije. Prema mjestu postavljanja stolarija se dijeli na vanjsku i unutrašnju, a prema načinu ugradnje - na klasičnu ugradnju i „suhu“ montažu.

Član 18.

Pod roletarskim radovima razumijeva se izrada i ugradnja svih vrsta sjenila (zasjenjivača) u obliku roleta i zastora što se postavljaju na svijetle otvore objekta s vanjske i unutarnje strane ili između stakala. Rolete - sjenila mogu biti izrađene od raznovrsnih materijala i po različitim sistemima.

Član 19.

Pod staklorezačkim radovima razumijevaju se:

- 1) rezanje građevnog stakla svih vrsta, namijenjenoga za daljnju doradu ili ugradnju;
- 2) brušenje ravnog stakla svih vrsta, namijenjenoga za ugradnju;
- 3) ugradnja građevnog stakla svih vrsta u sve vrste objekata u različitim varijantama, s obzirom na upotrebu brtvenog materijala i okvira u koje se ugrađuje.

Član 20.

Pod antikorozijskom zaštitom razumijeva se zaštita od korozije bravarije, čeličnih konstrukcija u građevinarstvu, uređaja i opreme i ostalih metalnih dijelova objekta, premaznim sredstvima, toplim pocinčavanjem, metalizacijom i katodnom zaštitom.

Zaštita čeličnih konstrukcija obavlja se prema Pravilniku o tehničkim mjerama i uvjetima za zaštitu čeličnih konstrukcija od korozije. Ova vrsta zaštite obuhvaća i zaštitu od korozije građevinskih elemenata od betona i drugih materijala izloženih agresivnom utjecaju okoline za koje se donose posebni propisi.

Član 21.

Pod spuštenim stropovima razumijevaju se sve vrste stropova koji se izvode (montiraju) ispod postojećih tavanica. Ovi se stropovi postavljaju iz funkcionalnih ili estetskih razloga, a moraju ispuniti zahtjeve funkcionalne namjene.

Spušteni stropovi mogu biti metalni, drveni, gipsani, od plastičnih masa, mineralnih materijala i sl.

Pod lakim pregradama razumijevaju se montažno-demontažne pregrade od lakih materijala različitih sastava, s odgovarajućim fizikalnim svojstvima prema namjeni prostorija.

Član 22.

Posebnim propisima pobliže se definira svaki od radova i materijala iz člana 21. ovog pravilnika.

Član 23.

Za projektiranje i izvođenje završnih radova u građevinarstvu, osim određaba ovog pravilnika, primjenjuju se i drugi tehnički propisi i jugoslavenski standardi ako ovim pravilnikom nije drugačije propisano:

- 1) Pravilnik o tehničkim mjerama i uvjetima za zaštitu čeličnih konstrukcija od korozije („Službeni list SFRJ”, br. 32/70);
- 2) Pravilnik o tehničkim mjerama i normativima za ugljikovodične hidroizolacije krovova i terasa („Službeni list SFRJ”, br. 26/69);
- 3) Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu visokih objekata od požara („Službeni list SFRJ”, br. 7/84);
- 4) JUS U.J6.201 - Akustika u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za projektiranje i gradnju zgrada;
- 5) JUS U.F2.010 - Završni radovi u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za izvođenje fasaderskih radova;
- 6) JUS U.F2.011 - Završni radovi u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za izvođenje keramičarskih radova;
- 7) JUS U.F2.012 - Završni radovi u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za izvođenje bojadisarskih radova;
- 8) JUS U.F2.013 - Završni radovi u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za izvođenje ličilačkih radova;
- 9) JUS U.F2.014 - Završni radovi u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za izvođenje tapetarskih radova;
- 10) JUS U.F2.016 - Završni radovi u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za izvođenje parketerskih radova;
- 11) JUS U.F2.017 - Završni radovi u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za izvođenje radova pri polaganju podnih obloga;
- 12) JUS U.F2.018 - Završni radovi u građevinarstvu. Kiselootporna zaštita u industriji. Oblaganje keramičkim pločicama. Tehnički uvjeti;
- 13) JUS U.F2.019 - Završni radovi u građevinarstvu. Plutajuće podne konstrukcije;
- 14) JUS U.F2.020 - Završni radovi u građevinarstvu. Plutajuće podne konstrukcije, vlažni postupak ugradnje. Cementna kruta ploča;
- 15) JUS U.F2.022 - Završni radovi u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za izvođenje roletarskih radova zastora;
- 16) JUS U.F2.023 - Završni radovi u građevinarstvu. Plutajuće podne konstrukcije. Suhi postupak ugradnje;
- 17) JUS U.F2.024 - Završni radovi u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za izvođenje izolacijskih radova na ravnim krovovima;
- 18) JUS U.F2.025 - Završni radovi u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za izvođenje staklorezačkih radova;

19) JUS U.F2.033 - Završni radovi u građevinarstvu. Betonske podloge za nanošenje monolitnih polugotovih podova na bazi sintetičnih smola. Tehnički uvjeti;

20) JUS U.F2.034 - Završni radovi u građevinarstvu. Izvođenje radova pri nanošenju monolitnih polugotovih podova na bazi sintetičnih smola. Tehnički uvjeti;

21) JUS U.F3.010 - Završni radovi u građevinarstvu. Ploče podova i podnih konstrukcija od kaustičnog magnezita. Definicija i podjela;

22) JUS U.F3.030 - Završni radovi u građevinarstvu. Kruta ploča plutajuće podne konstrukcije od kaustičnog magnezita. Tehnički uvjeti;

23) JUS U.F3.040 - Završni radovi u građevinarstvu. Jednoslojne i višeslojne podne ploče od kaustičnog magnezita. Tehnički uvjeti;

24) JUS U.F3.050 - Završni radovi u građevinarstvu. Tehnički uvjeti za izvođenje teracerskih radova;

25) JUS U.F3.052 - Teraco-ploče. Tehnički uvjeti za izradu i polaganje teraco-ploča;

26) JUS U.F3.060 - Vinil-azbestne ploče za podove. Tehnički uvjeti za polaganje podova;

27) JUS U.F3.070 - Podovi od lijevanog asfalta. Tehnički uvjeti za izradu;

28) JUS U.F7.010 - Prirodni kamen. Tehnički uvjeti za oblaganje kamenim pločama;

29) JUS U.N9.052 - Građevinski prefabricirani elementi. Prozorska limena klupica. Tehnički uvjeti;

30) JUS U.N9.053 - Odvodnjavanje krovova i otvorenih dijelova zgrada limenim elementima. Tehnički uvjeti;

31) JUS U.N9.054 - Građevinski prefabricirani elementi. Pokrivanje krovnih ravnina limom. Tehnički uvjeti;

32) JUS U.N9.055 - Građevinski prefabricirani elementi. Opšivanja vanjskih dijelova zgrada limom. Tehnički uvjeti.

II. OPĆI TEHNIČKI UVJETI

Član 24.

Prema mjestu ugradnje - izvedbe, završni se radovi grupiraju po ovim elementima objekata:

- 1) krov s odgovarajućom zaštitom;
- 2) sistemi fasada i obodni zidovi;
- 3) prozori, balkonska vrata, ulazna vrata i drugi vanjski otvori;
- 4) unutrašnja vrata;
- 5) laki pregradni zidovi;
- 6) ugrađeni namještaj;
- 7) pod;
- 8) završna obrada i zaštita površina.

Član 25.

Projektiranjem i izvođenjem završnih radova na pojedinim elementima objekata (na objektu) mora se osigurati:

- 1) funkcija;
- 2) postojanost;
- 3) stabilnost;
- 4) sigurnost;
- 5) preciznost;
- 6) trajnost;
- 7) estetski izgled;
- 8) racionalnost i ekonomičnost;
- 9) higijensko-tehnički uvjeti;
- 10) kvaliteta.

Član 26.

Pod funkcijom elementa razumijeva se prilagodavanje i

usklađivanje elementa s namjenom objekta i eksploatacijskim specifičnostima te klimatsko-atmosferskim i drugim uvjetima utvrđenim za područje na kojem se objekt nalazi.

Postojanost izvedenih radova razumijeva nepromjenljivost boje, oblika i strukture materijala i elemenata u propisanom razdoblju.

Stabilnost projektiranih i izvedenih završnih radova razumijeva otpornost prema kemijskim i mehaničkim utjecajima elemenata sklopova objekta.

Sigurnost u projektiranju i izvođenju završnih radova odnosi se na korisnike objekta, prolaznike, promet, susjedne objekte i okolinu, te na prolaznike, pri izvedbi i održavanju objekta, osobito pri upotrebi materijala koji mogu ugroziti život i zdravlje ljudi.

Pod preciznošću se razumijeva točnost u izvođenju završnih radova na elementima objekata u granicama dopuštenih odstupanja.

Odstupanje mora biti definirano projektom, u skladu s odgovarajućim jugoslavenskim standardima za sve slučajeve u kojima je preciznost uvjet ispravna funkcioniranja elementa objekta.

Elementi objekta koji se sklapaju ili montiraju, osobito u sistemu prefabricirane gradnje, moraju se projektirati i izvoditi prema odgovarajućim tehničkim propisima koji su na snazi. Ta se odstupanja odražavaju na mjere spojnica, koje moraju biti takve da osiguraju:

- 1) jednostavnu i nesmetanu montažu;
- 2) uklapanje u modularni raster;
- 3) mogućnost propisanog brtvenja i dilataranja.

Tolerancije mjera za završne radove propisuju se posebnim tehničkim propisima za sve radove koji ovim pravilnikom i posebnim tehničkim uvjetima nisu obuhvaćeni.

Pod trajnošću završnih radova razumijeva se trajnost obrađenih - ugrađenih elemenata koji su projektirani na temelju posebnih tehničkih uvjeta za pojedine vrste završnih radova.

Pri izradi investicijsko-tehničke dokumentacije moraju se navesti elementi objekta čija trajnost ovisi o određenim radovima na obnovi te opisati postupak i navesti vremenski intervali u kojima treba raditi na održavanju, obnovi ili zamjeni određenih elemenata objekta.

Pri primopredaji objekta investitor odnosno korisnik objekta mora se pismeno upozoriti koji se radovi moraju izvoditi u sklopu redovitog održavanja objekta i mora mu se predati uputa o održavanju, obnovi ili zamjeni određenih elementa objekta.

Projektiranje i izvođenje završnih radova pretpostavlja i zadovoljenje estetskih i ambijentnih uvjeta i u eksterijeru i u enterijeru.

Projektiranjem i izvođenjem završnih radova moraju se osigurati racionalna i ekonomična rješenja i u pogledu cijene izrade i u pogledu troškova održavanja - eksploatacije objekta.

U odabiru materijala pri projektiranju i izvođenju završnih radova mora se voditi računa o higijensko-tehničkim uvjetima, što razumijeva lako i jednostavno održavanje pri eksploataciji i sprečavanje ozljeda i eventualnih štetnih utjecaja za korisnike objekta.

Projektiranjem i izvođenjem završnih radova na objektima (elementima) moraju se za svaki objekt osigurati odgovarajuće karakteristike kvalitete.

Materijali i sklopovi, pojedini elementi i njihovi dijelovi koji se upotrebljavaju za izvođenje elemenata objekta moraju biti opskrbljeni dokazom o kvaliteti.

Ako su za određene objekte ili njihove dijelove propisani posebni uvjeti, pri projektiranju i izvođenju završnih radova tim uvjetima mora biti udovoljeno primjenom odredaba ovog pravilnika i primjenom važećih tehničkih propisa u kojima se određuju posebni uvjeti za projektiranje i izvođenje tih objekata.

III. POSEBNI UVJETI ZA IZRADU, UGRADNJU I OBRA- DU POJEDINIH ELEMENATA OBJEKTA

1. Krov

Član 27.

Krov objekta i svi dijelovi krova moraju biti projektirani i izvedeni tako da u eksploataciji trajno osiguravaju:

- 1) zaštitu od atmosferskih oborina i utjecaja;
- 2) protupožarnu zaštitu;
- 3) odvođenje atmosferskog taloga;
- 4) izvođenje difuzne pare, ako postoji opasnost od kondenziranja;
- 5) toplinsku zaštitu;
- 6) nemogućnost ulaska neovlaštenih osoba, osim provalom;
- 7) sigurnost kretanja po prohodnom krovu bez posebnih mjera opreza;
- 8) kretanje na neprohodnom krovu uz propisane mjere sigurnosti;
- 9) nemogućnost fizičko-mehaničkih i drugih utjecaja koji mogu proizaći iz drugih specijalnih namjena krovova.

Član 28.

Krov mora biti projektiran i izveden tako da u odnosnim klimatskim i atmosferskim uvjetima u potpunosti zaštiti objekt od vanjskih utjecaja.

Član 29.

Nagib krovnih ravina građevinskih objekata, ovisno o klimatskim uvjetima, funkciji krova i krovnog pokrivača, određuje se za pojedine vrste krovnog pokrivača u granicama:

- 1) višeslojna hidroizolacija - min. 0,5%;
- 2) hidroizolacija od hladnih premaza i namaza - min. 2,5%;
- 3) mastiks-izolacija - od 0 do 4%;
- 4) slama i trska - od 45° do 80°;
- 5) šindra - od 45° do 60°;
- 6) prirodni škrljavec i kamene ploče - od 20° do 50°;
- 7) biber-crijep, jednostruki - rijetko pokrivanje - od 45° do 50°;
- 8) biber-crijep, jednostruki - gusto pokrivanje - od 33° do 60°;
- 9) biber-crijep, dvostruki - od 33° do 60°;
- 10) vučeni crijep - od 33° do 45°;
- 11) prešani crijep - od 22° do 45°;
- 12) keramida (žljebnici, kanalice) - od 22° do 33°;
- 13) betonski crijep - od 22° do 45°;
- 14) azbest-cementne ravne ploče - od 18° do 45°;
- 15) azbest-cementne valovite ploče - od 8° do 45°;
- 16) salonit - od 17° do 45°;
- 17) pocinčani lim u pločama - od 6° do 30°;
- 18) valoviti pocinčani lim - od 12° do 35°;
- 19) cinčani lim - od 16° do 30°;
- 20) aluminijski lim - od 6° do 30°;
- 21) čelični lim, ploče - od 8° do 45°;
- 22) valoviti čelični lim - od 15° do 60°;
- 23) bakreni lim - od 6° do 30°;
- 24) olovni lim - od 6° do 35°;
- 25) krovna ljepenka - od 6° do 15°;
- 26) dvostruka krovna ljepenka na dašćanoj podlozi - od 6° do 20°;
- 27) armirano staklo, debljine 6 mm i više - od 30° do 45°;
- 28) valovite ploče od plastičnih masa - od 8° do 30°.

Granične vrijednosti nagiba krovnih ravina iz ovog člana odnose se na prvu klimatsku zonu.

Za drugu klimatsku zonu treba primjenjivati nagibe krovnih ravina druge i treće trećine, a za treću klimatsku zonu - samo treće trećine intervala između graničnih vrijednosti.

Član 30.

Iznimno od odredbe člana 29. ovog pravilnika, krovne ravnine građevinskih objekata mogu imati i nagib veći od nagiba iz toč. od 3) do 27) tog člana ako su investicijsko-tehničko-dokumentacijom predviđene posebne mjere osiguranja za stabilnost krovnog pokrivača i samog objekta te sigurnost susjednih objekata, prometa, okoline i prolaznika.

Član 31.

Za krovne pokrivače mogu se upotrijebiti i materijali koji nisu navedeni u članu 29. ovog pravilnika, ako je ispravom o kvaliteti utvrđeno da takve vrste pokrivača imaju fizikalno-ke-mijska svojstva nekog od pokrivača iz toga člana i da se mogu upotrijebiti kao pokrivači za krovove određenih nagiba krovnih ravina.

Član 32.

Projektiranjem i izvođenjem krova mora se osigurati protupožarna zaštita objekta, prema propisima za zaštitu od požara.

Osim ostalog, na krovu se mora nalaziti odgovarajuća gromobranska instalacija u skladu s Pravilnikom o tehničkim propisima gromobranima („Službeni list SFRJ”, br. 13/68), a na krovovima visokih zgrada i s Pravilnikom o obilježavanju poletno-sletnih i drugih staza i pristanišne platforme na aerodromu („Službeni list SFRJ”, br. 47/79). Na objekte u zoni civilnih aerodroma moraju se postaviti odgovarajuća signalizacija za sigurnost zračnog prometa.

Član 33.

Sistem odvođenja atmosferskog taloga mora se projektirati i izvoditi tako da se talog što se očekuje, s obzirom na klimatske i atmosferske uvjete područja u kojim se objekt nalazi, odvodi bez mogućnosti da voda prodre izvan sustava za odvod odnosno u objekt u skladu s jugoslavenskim standardom JUS U.N9.053 za odvodnjavanje krovova i otvorenih dijelova zgrada limenim elementima.

Član 34.

Sve zaštite - opšivke koje povezuju krovni pokrivač sa zidom atikom i drugim elementima objekta, a i dijelovi krova koji služe za odvođenje atmosferskog taloga, bez obzira na to je li krovni pokrivač nepropustljiv samo odozgor ili iz svih smjerova, moraju biti projektirane i izvedene tako da pri predviđenom atmosferskom talogu - oborinama ne može doći do zalijevanja i podlijevanja krovnog pokrivača i drugih elemenata objekta odnosno nikakva prodiranja vode u objekt (JUS U.N9.055).

Član 35.

Krov i dijelovi krova moraju biti projektirani i izvedeni tako da pri topljenju leda i snijega koji se zadržavaju na krovnoj površini voda ne može prodirati u objekt niti snježna masa može nekontrolirano kliziti niz krovnu ravninu (JUS U.N9.054 i JUS U.F4.010).

Član 36.

Kosi krov koji je pokriven crijepom, salonitom ili sličnim materijalom mora biti projektiran i izveden tako da pokrivač štiti objekt od snježnih zametanja i prodiranja udarnih kiša te od posljedica zaledivanja i prodiranja vode pri odleđivanju krovne površine.

Član 37.

Projektiranje i izvođenje krovova koji se pokrivaju ugljikovodičnim hidroizolacijama mora biti u skladu s odredbama

Pravilnika o tehničkim mjerama i uvjetima za ugljikovodične hidroizolacije krova i terasa („Službeni list SFRJ”, br. 29/69) i jugoslavenskim standardom JUS U.F2.024 - Tehnički uvjeti za izvođenje izolacijskih radova na ravnim krovovima.

Član 38.

Krov se mora projektirati i izvoditi u skladu s jugoslavenskim standardom iz oblasti toplinske tehnike u građevinarstvu - JUS U.J5.600.

Član 39.

Svi prolazi (prodori) kroz krovove i krovne pokrivače raznih vertikalnih, ventilacijskih i drugih kanala, cijevi, stupova i ostalih šupljih ili punih tijela (štapova) moraju se projektirati i izvoditi tako da se na mjestima prodora osigura potpuna zaštita od prodiranja atmosferske vode u potkrovnne prostorije, a također i u pojedine elemente ili slojeve krova ili između njih.

Član 40.

Topli krov (bez provjetravajućega zračnog međuprostora između njegovih slojeva) mora se, uz ostalo, projektirati i izvoditi tako da se odgovarajućim proračunom i na odgovarajućim mjestima u sastavu krova predviđenom toplinskom izolacijom i parnom branom spriječi da u elemente ili slojeve krova iznad parne brane prodire vodena para i da se stvara kondenzat u većoj mjeri nego što se to dopušta jugoslavenskim standardima s područja toplinske tehnike u građevinarstvu, što bi moglo razorno djelovati na te slojeve.

Hladni krov (sa zračnim međuprostorom između donjih slojeva i gornje ploče s krovnom pokrivačem - zaštitom od atmosferske vode) mora se, uz ostalo, projektirati i izvoditi tako da se odgovarajućim proračunom i na odgovarajućim mjestima predviđenom ugrađenom toplinskom izolacijom, parnom branom (ako je potrebna) i otvorima za provjetravanje zračnoga međuprostora omogući provjetravanje krova bez mogućnosti za stvaranje kondenzata u kojem bilo elementu ili sloju krova.

Član 41.

Izlaz na krov - terasu mora biti osiguran zatvaranjem i eventualnim zaključavanjem poklopca izlaznog otvora da bi se spriječio pristup neovlaštenim osobama, o čemu se pri projektiranju i izvođenju radova mora voditi računa.

Za prohodne krovove treba predvidjeti zaštitnu ogradu koja mora biti visoka najmanje 1,20 m.

Za terase iz stava 1. ovog člana i kose krovove moraju se predvidjeti sigurnosne mjere pri izlasku na krov radi eventualne intervencije.

Član 42.

Pri projektiranju i izvođenju krovova primjenjivat će se i ostali propisi iz oblasti projektiranja i konstrukcija s obzirom na specifičnost pojedinih objekata odnosno njihovu namjenu.

2. Fasada i obodni (vanjski) zidovi

Član 43.

Fasada i obodni zidovi objekta i svi njihovi dijelovi moraju biti projektirani i izvedeni tako da se u toku eksploatacije objekta trajno osigurava:

- 1) zaštita od atmosferskih oborina i utjecaja;
- 2) protupožarna zaštita;
- 3) odvođenje atmosferskog taloga;
- 4) odvođenje difuzne pare ako postoji opasnost od kondenziranja;
- 5) toplinska zaštita;
- 6) zvučna zaštita;

- 7) dnevno svjetlo;
- 8) nemogućnost ulaska neovlaštenih osoba u objekt, osim provale;
- 9) sigurnost pri korištenju balkona, loda, ispusta i drugih elemenata fasade;
- 10) stabilnost svih elemenata i dijelova.

Član 44.

Fasada i obodni zidovi objekta moraju biti projektirani i izvedeni tako da u određenim klimatskim i atmosferskim uvjetima štite objekt od vertikalnih udarnih kiša, vjetra i snijega (od zavijavanja i topljenja snijega) te da zajedno s krovom površinama osiguraju potrebnu zaštitu objekta.

Prema postavljenim uvjetima primijenit će se i odgovarajući materijal, konstrukcija i način izvođenja fasade.

Član 45.

Projektiranjem i izvođenjem fasade i obodnih zidova, mora se osigurati protupožarna zaštita objekta. Za fasadu se ne smiju upotrijebiti zapaljivi materijali niti se u fasade smiju smještati instalacije koje mogu izazvati požar ili pridonijeti njegovu širenju.

Pri projektiranju i izvođenju fasade moraju se poštovati odredbe Pravilnika o tehničkim normativima za zaštitu visokih objekata od požara.

Član 46.

Sistem odvoda atmosferskih taloga mora se projektirati i izvoditi tako da talog koji se očekuje, s obzirom na klimatske i atmosferske uvjete područja u kojem se objekt gradi, koji se povremeno ili duže vrijeme zadržava na dijelovima fasade i obodnih zidova, ne smije prodrijeti u objekt niti oštetiti fasadu.

Oluci i dijelovi vodovodne i kanalizacijske mreže, ako su smješteni u fasadu i obodne zidove, moraju biti zaštićeni od zamrzavanja, bez obzira na režim zagrijavanja objekta.

Član 47.

Fasada i obodni zidovi objekta u čijim prostorijama nastaje vodena para koja može prodrijeti kroz fasadu ili obodne zidove, moraju se projektirati i izvoditi u skladu s važećim standardima iz oblasti toplinske tehnike u građevinarstvu.

Član 48.

Fasada i obodni zidovi moraju se projektirati i izvoditi u skladu s tehničkim propisima za toplinsku zaštitu zgrade iz člana 47. ovog pravilnika osim ako namjena objekta to ne zahtijeva. U tom smislu, mora se izvršiti odgovarajući proračun i dokazati da projektirana fasada udovoljava uvjetima za zimski i ljetnji režim eksploatacije objekata. Pri izradi fasade moraju se pružiti odgovarajući dokazi o kvaliteti ugrađenog materijala.

Član 49.

Fasada i obodni zidovi moraju se projektirati i izvoditi prema jugoslavenskim standardima za zvučnu zaštitu zgrade.

Uz projekt se mora izraditi odgovarajući proračun, a pri izvedbi radova osigurati materijal s odgovarajućim dokazom o kvaliteti.

3. Prozori, balkonska vrata, ulazna vrata i drugi vanjski otvori

Član 50.

Prozori, balkonska vrata, ulazna vrata i drugi vanjski otvori moraju se projektirati, izraditi i ugraditi tako da izrađeni, okovani, zastakljeni, finalno obrađeni i ugrađeni, u toku eksploatacije objekta, trajno osiguravaju:

- 1) osvjetljenost prostorija objekta;
- 2) provjetravanje;
- 3) toplinsku zaštitu;
- 4) zaštitu od atmosferskih oborina i utjecaja;
- 5) sigurnost;
- 6) zvučnu zaštitu.

Član 51.

Prozori, balkonska vrata, ulazna vrata i drugi vanjski otvori moraju se projektirati prema površini i namjeni objekta - prostorija. Veličina prozora - svijetla mjera mora biti takva da se osigura odgovarajuća osvjetljenost prostorije prema njezinoj namjeni.

Prozori moraju biti opskrbljeni potrebnim sjenilom s podešavanjem (rolete i zastori), bez obzira na materijal od kojega su izrađeni.

Parapeti prozora moraju imati odgovarajuću visinu, a za stambene objekte ne smiju biti niži od 100 cm.

Član 52.

Prozori, balkonska vrata, ulazna vrata i drugi vanjski otvori moraju se projektirati, izraditi i ugraditi u skladu s važećim jugoslavenskim propisima i standardima iz oblasti toplinske tehnike u građevinarstvu.

Član 53.

Prozori, balkonska vrata, ulazna vrata u zgrade i drugi vanjski otvori stambenih objekata i objekata društvenog standarda moraju biti projektirani i izvedeni tako da u pogledu zaštite od atmosferskih utjecaja zadovoljavaju ove zahtjeve iz jugoslavenskog standarda JUS D.E8.193:

1) vodonepropustnost mora biti takva da pri ispitivanju prema jugoslavenskom standardu JUS D.E8.011, ne propuštaju vodu između krila i natprozornika - dovratka za odgovarajuću kategoriju iz standarda JUS D.E8.193;

2) brtvljenje (protiv propuhavanja) mora biti takvo da pri ispitivanju prema standardu JUS D.E8.235, propuštanje zraka svih otvora iz stava 1. ovog člana ne bude više od dopuštenih specifičnih propuštanja iz ove tablice:

Razlika tlaka (Pa)	Brzina vjetrova m/s (km/h)	Najveće dopušteno specifično propuštanje zraka za kategorije (m ³ /h m)			
		A	B	C	D
10	3,9 (14)	2,0	2,0	1,0	1,0
50	8,9 (32)	5,8	5,8	3,0	3,0
150	15,3 (55)	-	12,1	6,2	6,2
300	21,7 (78)	-	-	9,9	9,9
500	28,1 (101)	-	-	-	13,9

Osim zahtjeva iz toč. 1) i 2) stava 1. ovog člana, vodonepropustnost i brtvljenost protiv propuhavanja moraju biti potpuni. Dokazivanje kvalitete izvodi se ispitivanjem spojeva po metodi iz jugoslavenskog standarda JUS D.E8.011 i jugoslavenskog standarda JUS D.E8.235 za odgovarajući način ugradnje.

Član 54.

Prozori, balkonska vrata i drugi vanjski otvori moraju se projektirati tako da se mogu iznutra zatvarati i da se izvana ne mogu otvarati, osim u slučaju provale, i moraju odolijevati tlaku od najmanje 1000 Pa. Za objekte ili dijelove objekata izložene vjetru prozori moraju odolijevati tlaku prema odgovarajućim tehničkim propisima za ovu vrstu objekata.

Pri dimenzioniranju sredstava za ugradnju - fiksiranje okvira na vanjskim otvorima mora se uzeti u proračun i sila tlaka iz stava 1. ovog člana.

Iznimno od odredbe stava 1. ovog člana, balkonska vrata mogu se projektirati i izvoditi tako da se mogu otvarati i s vanjske strane. U tom slučaju vrata moraju imati uređaj za zatvaranje iznutra kojim se osigurava sigurnost kada su vrata zaključana.

Član 55.

Prozori s niskim parapetima, francuski prozori, vanjska i balkonska vrata, stubišni prozori i slični otvori, koji ne pripadaju osiguranim balkonima, lođama i drugim ispustima moraju biti osigurani ogradama visine najmanje 110 cm.

Član 56.

Prozori i drugi vanjski otvori moraju se projektirati i izvoditi tako da se u toku eksploatacije objekta mogu sigurno održavati i čistiti s vanjske i unutarnje strane.

Za čišćenje i održavanje dijelova zastakljenih fiksnih površina fasadnih otvora kod visokih objekata mora se predvidjeti mogućnost pristupa s vanjske strane pomoću specijalnih uređaja, ugradnjom odgovarajućih vodilica i sidara na fasadi.

Član 57.

Materijal od kojega se izrađuje stolarija za vanjske otvore mora odgovarati propisanoj kvaliteti prema jugoslavenskim standardima za stolarske proizvode (skupina D.E), i u pogledu strukture i u pogledu stalnosti mjera i otpornosti na deformacije.

Stolarija koja se finalizirana doprema na objekt mora biti zaštićena od mehaničkih oštećenja (što se utvrđuje pregledom pri primitku na gradilištu) i skladištena, a pri ugradnji mora biti precizno postavljena, fiksirana i zabrtvljena.

4. Unutrašnja vrata

Član 58.

Vrata se moraju projektirati i izraditi tako da se trajno osigurava potrebno funkcionalno i komunikacijsko povezivanje prostorija odnosno odvajanje radi osiguranja:

- 1) potrebne protupožarne zaštite;
- 2) potrebne zvučne zaštite;
- 3) potrebne toplinske zaštite;
- 4) zaštite od ostalih utjecaja nepovoljnih za funkcionalnost prostora, kao što su svjetlost i elektromagnetska i ionizirajuća zračenja;
- 5) provjetravanje.

Član 59.

Unutrašnja vrata moraju se projektirati i izraditi tako:

- 1) da se ne mogu kriviti ako se nalaze između prostorija s različitim temperaturom i relativnom vlažnošću zraka;
- 2) da mogu biti zatvorena ili otvorena, zaključana ili otključana, ako namjenom drugačije nije određeno;
- 3) da njihove mjere i konstrukcije odgovaraju učestalosti prolaska koja se stalno ili povremeno očekuje;
- 4) da pri otvaranju ne ometaju normalno kretanje prolaznika, ako vode ka površinama opće komunikacije (podesti, prolazi i sl.);
- 5) da se pri evakuaciji iz objekta mogu nesmetano otvarati;
- 6) da odgovaraju propisima za zaštitu od požara.

Član 60.

Ako unutrašnja vrata, kada su zatvorena, služe i za provjetravanje, otvori za provjetravanje moraju se dimenzionirati proračunom.

Član 61.

Ulazna vrata u objekt i stan i ulazna vrata u odvojene prostorije ili funkcionalne cjeline objekta moraju se projektirati

ti, izraditi i ugraditi tako da se mogu zatvarati i zaključavati, s tim da se zaključana ne mogu otvarati nasilno, osim u slučaju provale, i da odolijevaju tlaku od najmanje 1000 Pa.

Vrata iz stava 1. ovog člana koja imaju zastakljene ili druge lako lomljive površine moraju na takvim površinama imati odgovarajuće osiguranje protiv provale.

Član 62.

5. Laki pregradni zidovi

Pod lakim pregradnim zidovima, prema ovom pravilniku, razumijevaju se suhomontažni jednoslojni ili višeslojni, fiksni ili pomični pregradni zidovi čija je funkcija trajno ili povremeno razdvajanje prostora.

Član 63.

Konstrukcija lakih pregradnih zidova i način povezivanja s konstrukcijom postojećih ili novih objekata mora se projektirati i izvoditi tako da se ne remeti konstrukcijski sistem i stabilnost objekta.

Član 64.

Laki pregradni zidovi moraju biti projektirani i izvedeni tako da se osigura:

- 1) funkcionalno odvajanje prostora;
- 2) posebna protupožarna zaštita;
- 3) potrebna toplinska zaštita;
- 4) zaštita od prodora svjetlosti ako je to namjenom određeno;
- 5) zvučna zaštita;
- 6) zaštita od ostalih povremenih ili stalnih utjecaja koji se mogu pojaviti u eksploataciji objekta, kao što su elektromagnetna i ionizantna zračenja.

Član 65.

Završna obrada lakih pregradnih zidova mora odgovarati potrebama funkcionalne namjene i uvjetima korištenja prostora.

Član 66.

Kvaliteta materijala za izradu pregradnih zidova mora biti u skladu s jugoslavenskim standardima za tu vrstu materijala.

6. Ugrađeni namještaj i oprema

Član 67.

Ugrađeni namještaj i oprema moraju se projektirati i izvoditi tako da izrađeni, finalno obrađeni, zaštićeni i ugrađeni namještaj i oprema u objekt u toku eksploatacije objekta trajno osiguravaju:

- 1) higijenske i tehničke uvjete korištenja;
- 2) usklađenost i povezanost s objektom;
- 3) povezanost s instalacijama ako je to namjenom određeno;
- 4) lako održavanje.

Član 68.

Ugrađeni namještaj (ormari, police, kuhinjski stajaci i višestruki namještaj, ormari za sušenje rublja, u nišama parapeta, ostavama i sl.) mora biti projektiran i izveden tako da udovoljava ovim uvjetima:

- 1) radne površine ugrađenog namještaja u kuhinji moraju biti vodootporne i čvrste;
- 2) vidljive površine ugrađenog namještaja u kuhinji moraju biti od materijala koji se pere;

3) unutrašnje površine ugrađenog namještaja moraju biti tako glatke da ne skupljaju prašinu i da osiguravaju higijenske uvjete čuvanja opreme i hrane.

Član 69.

Povezanost ugrađenog namještaja s objektom mora biti stabilna i trajna. Ugrađeni namještaj u koji su ugrađeni ili montirani posebni elementi opreme, kao što su štednjaci, pećnice, hladnjaci, sudoperi i sl., mora biti projektiran i izveden u skladu s odgovarajućim tehničkim propisima.

Član 70.

Instalacije vodovoda, kanalizacije, grijanja, provjetravanja te električne i plinske instalacije što se ugrađuju u ugrađeni namještaj moraju se ugrađivati tako da se osigura stupanj sigurnosti određen odgovarajućim tehničkim propisima.

7. Pod

Član 71.

Pod podom, prema ovom pravilniku, razumijeva se element objekta koji obuhvaća sve slojeve iznad nosive konstrukcije (izolacije, podloge, podne obloge, premaze i zaštite).

Član 72.

Pod se mora projektirati i izvoditi tako da se tokom eksploatacije objekta trajno osigurava:

- 1) stabilnost, ravna površina i sigurnost;
- 2) toplinska zaštita;
- 3) zvučna zaštita;
- 4) zaštita od raznih vrsta štetnih zračenja (radioaktivna, elektromagnetna i druga) ako je to namjenom određeno;
- 5) zaštita od difuzne pare ako postoji opasnost od kondenziranja;
- 6) upotreba i održavanje;
- 7) vodonepropusnost ako se to posebno zahtijeva;
- 8) protupožarna zaštita.

Stabilnost poda mora biti takva se osigurava prijenos predviđenih opterećenja na nosivu konstrukciju bez oštećenja i trajnih deformacija poda.

Član 73.

Na međukatnoj konstrukciji pod se mora projektirati tako da, zajedno s nosivom konstrukcijom i stropom osigurava:

- 1) potrebnu toplinsku zaštitu;
- 2) potrebnu zvučnu zaštitu.

Pod u prizemnim prostorijama mora se projektirati i izvoditi u skladu s tehničkim propisima za toplinsku zaštitu zgrada odnosno u skladu s tehničkim propisima za zvučnu zaštitu zgrada (JUS U.J5.600 odnosno JUS U.J6.201).

Član 74.

Pod se projektira i izvodi kao ugodnotopli, topli, sred-njehladni i hladni, prema jugoslavenskom standardu JUS U.J5.054 - Toplinska tehnika u građevinarstvu, ispitivanje osjetne topline poda.

Član 75.

Ako pod leži iznad nosive konstrukcije kroz koju je moguće prodiranje difuzne pare, mora se projektirati i izvoditi tako da ninajednom mjestu u podu ili ispod poda ne smije doći do kondenziranja difuzne pare.

Član 76.

Pod se mora projektirati i izvoditi od takva materijala i tako da se:

- 1) čišćenjem osigura higijensko korištenje i održavanje i da se spriječi zadržavanje i održavanje mikroorganizama i kukaca te da se takvim čišćenjem pod ne ošteti;
- 2) osigura sigurnost ljudi ako dođe do spoja električnih instalacija s podom;
- 3) osigura najmanje onakva protupožarna zaštita kakva se predviđa u propisu o zaštiti od požara;
- 4) pri pojavi požara u toku dekompozicije poda ne oslobode otrovni plinovi u količini i koncentraciji koje bi povećale opasnost i otežale spašavanje.

Član 77.

Podovi prostorija stambenih objekata i objekata društvenog standarda u kojima se nalaze slavine ili slivnici u podu ili bilo kakvi drugi priključci za vodovod ili kanalizaciju moraju biti projektirani i izvedeni kao vodonepropusni.

Iznimno od odredbe stava 1. ovog člana, podovi hotelskih soba, kuhinja s prostorom za ručanje i drugih prostorija slične namjene mogu se projektirati i izvoditi kao vodonepropusni samo na jednom dijelu prostorije, ovisno o namjeni, rasporedu instalacija i površini određene prostorije. Ako je površina poda oko slavine ili slivnika slobodna, pod se mora projektirati i izvoditi kao vodonepropustan najmanje za 1,50 m od takva mjesta.

8. Završna obrada i zaštita površina

Član 78.

Završna obrada površina mora se projektirati i izvoditi tako da se u eksploataciji objekta trajno osigurava:

- 1) zaštita od atmosferskih utjecaja;
- 2) zaštita od mikroorganizama i kukaca;
- 3) predviđena nepromjenljivost svojstva;
- 4) održavanje bez oštećenja.

Član 79.

Završna obrada površina u pogledu zaštite od atmosferskih utjecaja (korozijska zaštita od prodiranja vode i vlage) i zaštita od temperaturnih i sličnih utjecaja mora se projektirati i izvoditi tako da se osigura predviđena trajnost elemenata i dijelova objekta.

Za drvene površine ili površine od drugih sličnih materijala moraju se predvidjeti takva zaštita od vlage i mikroorganizama i kukaca odnosno takvi konstrukcijski zahvati kojima se osigurava predviđena trajnost završnih površina, elemenata i dijelova objekata.

Član 80.

Radovi na završnoj obradi površine objekta moraju se projektirati i izvoditi tako da u eksploataciji objekta zadrže svoje estetske osobine, boju, teksturu i kvalitetu i da ne dođe do smanjenja čvrstoće i otpornosti, promjene obujma, pojave neugodnih mirisa i promjene izgleda.

IV. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 81.

Na dan stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje važiti Pravilnik o tehničkim mjerama i uvjetima za završne radove u građevinarstvu („Službeni list SFRJ”, br. 49/70) i Pravilnik o tehničkim mjerama i uvjetima za nagibe krovnih ravnina („Službeni list SFRJ”, br. 26/69 i 32/69).

Član 82.

Ovaj pravilnik stupa na snagu nakon proteka tri mjeseca od dana objave u „Službenom listu SFRJ”.

Br. 06-93/46

Beograd, 21. veljače 1990.

Direktor
Saveznog zavoda
za standardizaciju
Veroljub Tanasković, v. r.

409.

Na temelju člana 42. i člana 80. stava 1. točke 18) Zakona o Narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenome monetarnom poslovanju narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina („Službeni list SFRJ”, br. 34/89 i 88/89), Savjet guvernera donosi

ODLUKU

O IZDAVANJU I OSNOVNIM OBILJEŽJIMA
NOVČANICE OD 500 DINARA

1. Narodna banka Jugoslavije izdaje novčanicu od 500 dinara.
2. Novčanica od 500 dinara tiskat će se na bijelu zaštićenu papiru s ugrađenim vodenim znakom i zaštitnom niti, u tehnici ofsetnog tiska i linijskoga dubokog tiska.
3. Novčanica od 500 dinara dimenzija je 76 mm × 159 mm.
4. Novčanica od 500 dinara izgleda ovako:

1) S lica: zaštitna tonska podloga tiskana je u tehnici ofsetnog tiska. Preko ofseta tiskani su glavni motivi u tehnici trobojnoga linijskoga dubokog tiska.

Na lijevoj strani novčanice nalazi se gravira portreta mladića, a u lijevom donjem kutu oznaka vrijednosti „500”, u negativu.

U središnjem dijelu novčanice je giljoširana rozeta, a u gornjem dijelu su tekstovi raspoređeni jedni ispod drugoga: „Narodna banka Jugoslavije” (ćirilicom), „Narodna banka Jugoslavije” (latinicom) i „Narodna banka na Jugoslavija” (ćirilicom). Ispod tih tekstova je grb Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. U donjem dijelu rozete je oznaka vrijednosti „500”, a ispod nje je u dva retka ispisano: „dinara” (ćirilicom), „dinara” (latinicom), „dinarjev” (latinicom) i „dinari” (ćirilicom).

Na desnoj strani novčanice, na bijeloj površini u gornjem dijelu, u giljoširanoj rozeti, oznaka je vrijednosti „500”, u negativu. Na margini novčanice je tekst: „falsifikovanje se kažnjava po zakonu” (ćirilicom) i „krivotvorenje se kažnjava po zakonu” (latinicom). U središnjem dijelu bijele površine, u papiru je ugrađen vodeni znak s likom mladića, a ispod vodenog znaka je završetak centralnog dijela rozete, znak za slijepe i numeracija koja sadrži dva slova i sedam znamenki tiskana crvenom fluorescentnom bojom.

2) S naličja: na lijevoj strani, na bijeloj površini u gornjem dijelu, u giljoširanoj rozeti, oznaka je vrijednosti „500”, u negativu, a i tekst na margini novčanice: „ponarejanje se kaznuje po zakonu” (latinicom) i „falsifikovanje se kaznuva spored zakonom” (ćirilicom). U srednjem dijelu bijele površine, u papir je ugrađen vodeni znak s likom mladića, a ispod vodenog znaka je u dva retka ispisano s lijeve strane: „zamjenik guvernera” (latinicom), „zamenik na guvernerot” (ćirilicom), „namestnik guvernerja” (latinicom) i „zamenik guvernera” (ćirilicom), a s desne strane: „guverner” (ćirilicom) i „guverner” (latinicom). Ispod tih riječi su faksimili potpisa zamjenika guvernera M. Gasparija i guvernera D. Vlatkovića te riječi: „Be-